

**«ДОБРІ ПОСЛУГИ»
ДИПЛОМАТИЧНИХ
МІСІЙ ШВЕЙЦАРСЬКОЇ
КОНФЕДЕРАЦІЇ
У БУДАПЕШТІ
ТА БЕРЛІНІ У ПЕРІОД
ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ
ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИКИ
«ПОСТІЙНОГО ОЗБРОЄНОГО
НЕЙТРАЛІТЕТУ»**

На основі матеріалів електронного проекту Федерального архіву Швейцарії «Die Diplomatischen Dokumente der Schweiz (DDS)» здійснено аналіз практики застосування міжнародно-правового інструменту «добрих послуг» дипломатичними місіями Швейцарської Конфедерації у Будапешті та Берліні у роки Другої світової війни.

Ключові слова: Швейцарська Конфедерація, «добрі послуги», дипломатична місія, Друга світова війна, захист прав іноземців.

Постановка проблеми. В останні роки Федеральний департамент закордонних справ Швейцарії неодноразово наголошував, що «добрі послуги» і сьогодні залишаються одним з найважливіших інструментів зовнішньої політики Конфедерації. Зокрема, ця теза звучала лейтмотивом у програмі Швейцарської народної партії (Schweizerische Volkspartei) на чергових виборах до Федеральної ради у жовтні 2015 р. Голова партії Тоні Бруннер акцентував увагу на ролі, яку відіграє Швейцарія на міжнародній арені завдяки практиці надання «добрих послуг», та значенні, що мають для країни у цьому сенсі співвітчизники, які проживають за кордоном. В той же час «добрі послуги» Швейцарської Конфедерації отримують і високу міжнародну оцінку. Так, у 2015 р. державний секретар США Джон Керрі висловив уряду Конфедерації подяку за «добрі послуги», які Швейцарія надавала протягом десятиліть задля відновлення двосторонніх відносин між США і Кубою.

Традиція такого виду діяльності швейцарців бере свій початок з практики арбітражу між кантонами у

**ПЕЧИБОРЩ В. Ю.,
аспірантка
кафедри
дипломатичної
та консульської
служби,
Дипломатична
академія України
при МЗС України**

межах Старої Конфедерації (1291 – 1798 рр.). Перший подібний досвід на міжнародній арені Швейцарія отримала під час Франко-пруської війни 1870 – 1871 рр., коли виступала третьою стороною при вирішенні непорозумінь між королівством Баварія і князівством Баден. Сферу застосування «добрих послуг» Швейцарія розширила у роки Першої світової війни, а під час Другої світової війни здійснювала подібну діяльність через 35 закордонних представництв та 219 індивідуальних мандатів.

Стан наукової розробки теми. Деякі аспекти теми практики «добрих послуг» Швейцарської Конфедерації у період Другої світової війни представлені у роботах швейцарських дослідників Р. Пробста [9, 10] та Д. Тракслера [12]. Інтерес для дослідження складають також загальні роботи, у яких розкрито окремі питання зовнішньої політики Швейцарської Конфедерації у роки Другої світової війни. Серед таких робіт монографія П. Відмера «Зовнішня політика і дипломатія від Чарльза Пікте-де-Рошмона до Едуарда Бруннера» [14] та фінальний звіт комісії Ж.-Ф. Берж'є [5]. Водночас варто зазначити, що у радянській та російській історичній науці немає ґрунтовних спеціальних наукових праць стосовно обраної теми, а відповідна українська історіографія практично відсутня. Джерельною базою дослідження можуть слугувати матеріали спільного електронного проекту Федерального архіву Швейцарії і дослідницької групи під керівництвом С. Зала «Die Diplomatischen Dokumente der Schweiz (DDS)» [4].

Мета дослідження: проаналізувати практику надання «добрих послуг» дипломатичними місіями Швейцарської Конфедерації у Будапешті та Берліні у роки Другої світової війни.

Виклад основного матеріалу. За визначенням Історичного словника Швейцарії, поняття «добрі послуги» («Gute Dienste») включає специфічну міжнародно-правову процедуру з пошуку шляхів мирного вирішення спорів, за сьогоденним розумінням - це широке коло діяльності задля подолання міжнародних конфліктів. Швейцарія завдяки своєму авторитету, який було побудовано на позиціях постійного нейтралітету, вже давно намагається бути кращим виконавцем цієї ролі [10].

Одним із різновидів таких «добрих послуг» з боку держав, що беруть опіку над громадянами третіх країн є захист їх прав та представлення їх інтересів на території воюючих держав. На відміну від іншого засобу мирного врегулювання спо-

рів між державами – посередництва – країна, що надає «добрі послуги», участі у безпосередньому вирішенні конфлікту не приймає. За визначенням швейцарського дослідника Д. Тракслера, точні види діяльності, які здійснюються у контексті «добрих послуг», зазвичай регулюються відповідними міжнародними домовленостями. Як правило, вони включають в основному такі консульські дії як прийом і передача інформації та повідомлень («функція листоніші»), захист та обслуговування громадян і власності країни, інтереси якої захищаються [12, с.37].

Вперше самостійність інституту «добрих послуг» було визначено у межах Берлінської конференції 1884-1885 рр., яка була присвячена обговоренню розподілу колоніальних володінь у Африці між європейськими державами. Остаточне юридичне оформлення змісту «добрих послуг» було здійснено вже по завершенню Другої світової війни при укладанні Женевської конвенції «Про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях» від 12 серпня 1949 р.

У зовнішній політиці Швейцарської Конфедерації інструмент «добрих послуг» став активно застосовуватись у кінці XIX – початку XX ст. Так, під час проведення Гаазьких мирних конференцій 1899 і 1907 рр. Швейцарія, спираючись на досвід арбітражу у Старому Союзі, майже постійно була наділена арбітражними мандатами. По завершенню Першої світової війни і створення Постійної палати міжнародного правосуддя при Лізі Націй «добрі послуги» Швейцарії набули нового змісту. Відтепер швейцарські дипломати почали відігравати провідну роль при пошуку шляхів мирного врегулювання конфліктів у Європі. Як приклад можна назвати призначення у 1921 р. колишнього Федерального президента Швейцарії Фелікса Калондера головою Спільної комісії з вирішення німецько-польського конфлікту у Верхній Сілезії та призначення у 1937 р. Карла Якоба Буркхарда Верховним комісаром Ліги Націй у м. Данцигу до початку війни у 1939 р. [10].

Одним з основних напрямів зовнішньополітичного курсу Швейцарії у період між двома світовими війнами був перехід до політики «активного нейтралітету», а з початком війни у вересні 1939 р. - до «озброєного». Так, 18 вересня 1939 р. на засіданні Федерального Ради було наголошено, що швейцарський нейтралітет постає як інтерес всієї Європи. Крім того було зазначено, що «цей нейтралітет не є егоїстичним, натомість постає шля-

хетним, так як він дозволяє пом'якшити біди війни для воюючих» [3, с.171].

Уряд Конфедерації визначав свою місію у цьому глобальному конфлікті, таким чином: «Швейцарія має стати місцем зустрічі і будь-яких контактів та пропонувати свої добрі послуги для урядів і народів світу задля того, щоб пом'якшити біди, які несе війна, а також зробити свій внесок, якщо це є можливим, щоб покласти край конфлікту, не зраджуючи своїй відданості нейтралітету» [3, с.172].

Після початку нової фази розвитку воєнних дій, пов'язаної зі вступом у війну Радянського Союзу, на прес-конференції 5 листопада 1941 р. міністр закордонних справ Швейцарської Конфедерації Марсель Піле-Голя наново окреслив завдання швейцарського нейтралітету: «Політика буде визначатись методами досягнення наших міжнародних задач. Щоб зробити нас корисними для всіх завдяки нашому нейтралітету; це зрозуміло само собою. Зв'язок між народами. Інтереси інших. Гуманітарна допомога. Втрутитись повсюди, де є страждання, у відповідності з нашими обмеженими ресурсами. Навіть ціною жертвоприношень. Без жодної політичної ідеології, як Міжнародний Червоний Хрест. Ми будемо користуватись будь-якою можливістю. Ми будемо шукати такі можливості» [3, с.172].

Така роль Швейцарії у міжнародних відносинах міжвоєнного періоду та періоду Другої світової війни була обумовлена рядом історичних та геополітичних передумов, характеристика яких представлена у роботі швейцарського дослідника Р. Пробста ««Добрі послуги» у світлі міжнародної практики і досвіду Швейцарії» [9]. За його переконанням, характерною і, в силу попереднього досвіду Швейцарії, зрозумілою тенденцією у мирних зусиллях Марселя Піле-Голя було стимулювання дій інших країн задля забезпечення можливості альпійській республіці діяти опосередковано, перебуваючи на другому плані [9, с. 29].

Прикладом практики надання «добрих послуг» Швейцарської Конфедерації у період Другої світової війни може бути представлена діяльність дипломатичних місій у Будапешті та Берліні. Свідчення про цей вид діяльності можна навести зі службового листа голови Відділу іноземних інтересів місії Швейцарської Конфедерації у Будапешті Карла Лютца до голови Відділу іноземних інтересів Політичного департаменту Артура де Пюрі від 13 листопада 1944 р. [7, с. 730]. На запит американського уряду, політичний департамент поставив

перед Посольством Швейцарії у Будапешті завдання зв'язатись з зовнішньополітичним відомством Угорщини і прояснити ситуацію навколо повідомлень про існування єврейських робітничих таборів на території країни. Уряд Угорщини запевнив швейцарських делегатів, що єврейське населення було залучено до тотальної мобілізації трудових ресурсів на рівні з представниками інших національностей у відповідності із законом 1939 р., а концентрація євреїв у робітничому таборі не має на меті їх знищення. Крім того, представник угорського уряду наголосив, що необхідні пояснення уже були надані делегатам Міжнародного Комітету Червоного Хреста під час здійснення перевірки таких таборів [7, с. 730].

Однак крім офіційної відповіді уряду Салаші, К. Лютц звертає увагу на інформацію, зібрану безпосередньо Посольством Швейцарії. Відповідно до неї, усі чоловіки у віці до 60 років та жінки до 40 років вилучаються з єврейських домів, концентруються на околиці Будапешту і направляються маршем до Німеччини. За інформацією, яку отримало Посольство, ці люди щоденно мають проходити пішки близько 30 км., а людські втрати по дорозі складають 25 %. Завершується лист проханням передати ці відомості Федеральному політичному департаменту для подальшого поширення серед зацікавлених країн [7, с.731].

У особливо складних умовах довелось працювати Посольству Швейцарської Конфедерації у Будапешті після падіння уряду Салаші та окупації Угорщини радянськими військами. Основною причиною цього була відсутність дипломатичних відносин між Швейцарією і Росією, які були розірвані ще у 1929 р. через інцидент із вбивством Вацлава Воровського. Однак, практика швейцарської місії з надання «добрих послуг» не була припинена, а дипломати не були відкликані. Під час боїв за Будапешт у лютому – березні 1945 р. Посольство Швейцарії опинилось у облозі, яка тривала близько 2,5 місяців. У цих умовах Карл Лютц, який на той момент займав посаду віце-консула, був змушений очолити місію і продовжувати опіку над особами, яким був гарантований захист не тільки з боку Швейцарії, а й з боку Великобританії. У телеграмі К. Лютца до голови Федерального політичного департаменту від 1 травня 1945 р. представлено скорочений виклад подій у Будапешті: «В той час, коли на вулицях можна було з'являтися лише під величезною загрозою для життя в недовзі після російської окупації, Відділ іноземних інтересів

мав на собі величезне навантаження. Натиск людей під нашим бюро міг стримуватись часом лише за допомогою кінної поліції. У 30 апартаментах, які знаходились під охороною Швейцарії, у рамках представлення британських інтересів було сконцентровано 2 тис. євреїв, які потребували і захисту і про яких ми мали турбуватись. На три інші бюро нашої місії напали сотні прохачів різних національностей і молили про захист та право приюту. В умовах облоги ми мусили піклуватись про бомбардування, грабунки, голодних американців та британців, будувати польові кухні і доставляти продукти харчування з провінції. При цьому у нас не було телефону, автомобіля та доріг» [1, с.1].

Найбільш масштабні заходи із забезпечення захисту іноземних інтересів у період Другої світової війни, без сумніву, здійснювала швейцарська дипломатична місія у Німеччині. У Федеральному архіві м. Берн зберігається декілька звітів з різних напрямів діяльності Відділу іноземних інтересів Посольства Швейцарії у Берліні. Так, 26 травня 1945 р. уряду Швейцарії було надано звіт стосовно захисту інтересів цивільних осіб і військовополонених, громадян третіх країн, які знаходились під юрисдикцією пенітенціарної системи Німеччини за весь період війни [13].

Як було зазначено у документі, Німеччина не була зобов'язана міжнародними угодами повідомляти про провадження карного судочинства по відношенню до цивільних осіб – громадян інших країн. Однак у окремих випадках, особливо тих, що стосувались політичних справ, відомості про судові рішення були направлені до Відділу або до найближчого консульства на окупованій території без повідомлення місця відбування покарання. Тому, швейцарська місія була змушена у приватний спосіб, звертаючись безпосередньо до виправних закладів, отримувати таку інформацію. Про особливу жорстокість або репресії по відношенню до ув'язнених за весь період війни Відділ повідомлень не отримував [13, с. 1-2].

Що стосується утримання військовополонених, то, на відміну від цивільних осіб, стаття 60 Женевської конвенції 1929 р. вимагала від Німеччини повідомляти країну, громадяни якої були взяті в полон, або посередника, про місце їх затримання. Однак, так само як і у випадку з цивільними особами, повідомляти місце відбування покарання жоден міжнародний документ не вимагав. За таких умов Відділ видав інструкції до адвокатів, яких було представлено до таких осіб, отримувати кон-

сультації у кожному конкретному випадку з судом або трибуналом про передання засудженого до в'язниці. Проте, не рідкісними були випадки, коли суд не міг надати такої інформації, оскільки засуджені могли тимчасово утримуватись під вартою у місці їх попереднього перебування до остаточного доведення їх провини. Переміщення з одного закладу ув'язнення до іншого відбувались також без повідомлення Відділу. Поводження із ув'язненими військовополоненими було визначено німецькими карними законами 1933 та 1935 рр. і не відрізнялось від поводження з ув'язненими громадянами Німеччини [13, с.2-4].

У документі представлені відомості про ув'язнених-громадян Великобританії і США, провини, що їм інкримінувались, види покарань та ймовірне місце перебування. Серед звинувачень: підготовка замахів на керівництво Рейху, шпіонаж, допомога ворогу, підготовка і здійснення анти-німецьких акцій, саботаж на флоті, незаконне оволодіння зброєю, напад на старшого офіцера, пошкодження майна та важливих комунікацій, партизанську діяльність, тощо. У переліку цивільних і військових виправних закладів, до яких було поміщено британських і американських громадян, зазначені такі: жіночі в'язниці у Юра, Айхих у Аугсбургу, Анрат у Крефелді; в'язниці для карних злочинців у Мюнхені, Магдебурзі, Торні, Горден у Бранденбурзі, Голлнов у Померанії, Вартенбург у східній Пруссії, Стральзунді, Цвікау, Ошатц та Вальдхайм у Саксонії, Ослебхаус у Бремені, Рендебург у Шлезвіг - Гольштейні, цивільна в'язниця у Відні, Панкраз у Празі, Фреснес у Парижі; виправні заклади Котубс, Бернау на озері Хім, у Берліні, Фюльсбютель у Гамбурзі; військові в'язниці форт Цінна-Торгау, Греденц, військовий лазарет у Берліні [13, с. 5-11].

Крім того, у звіті містились відомості про осіб-громадян Великобританії, Канади, Палестини, Туреччини, США, Сальвадору, Єгипту, Чилі, Ірану та Перу, які відбували покарання у концентраційних таборах. Як зазначено у документі, отримання відомостей про цих осіб було ускладнено внаслідок того, що тут, на відміну від звичайних карних справ, відсутні правомірні судові вироки, натомість існують лише розпорядження Гестапо. Не поодинокими були випадки, коли отримавши виправдання у суді, особа, що перебувала під слідством, одразу була взята під варту Гестапо нібито з причин державної безпеки і направлена до концентраційного табору. В свою чергу, Відділ неоднора-

зово наголошував, що такі іноземці мають бути поміщені у табори для інтернування, однак відповідної реакції з боку влади Рейху не відбулось [13, с. 11-17].

В кінці звіту містилось прохання повідомити усі зацікавлені дипломатичні місії у Берні про ймовірне місце перебування громадян тих країн, чий інтереси вони представляють [13, с.17].

У іншому подібному документі, датованому 16 липня 1945 р. представлені відомості про поводження з швейцарськими підопічними – громадянами третіх країн у Німеччині та на окупованих територіях за весь період війни 1939 – 1945 рр. [2]. До категорії «підопічні цивільні особи» належали громадяни країн, що знаходились у стані війни з Третім Рейхом, або чий дипломатичні відносини з Німеччиною були розірвані. Відповідний захист був наданий їм у грудні 1941 р. Такі особи перебували на свободі, однак у якості обмеження для них було визначено обов'язок регулярно відмічатись в поліції. Осіб, яким не була гарантована свобода дій з причин їх громадянської приналежності, було поміщено до таборів цивільного інтернування [2, с.2].

Цивільне право Німеччини з огляду на питання державної безпеки передбачало для швейцарських підопічних можливе у будь який час інтернування та обмеження свободи дій відповідно до стану війни: обов'язкова реєстрація, нагляд поліції, заборона виїзду за кордон та перебування на прикордонних територіях. Однак, як відмічено у документі, в цілому німецька влада поводитись з особами, якими опікувалась Швейцарська Конфедерація, досить гуманно і випадки порушення їх прав на місцях не відомі [2, с.3].

Певні зміни у цій ситуації відбулись у 1943 р., коли уряд Рейху запровадив «тотальну робітничу повинність», до якої могли бути залучені поряд із німцями також і іноземці. Влада Німеччини аргументувала це таким чином, що «відповідно до законів гостинності на території Рейху іноземці мають сплатити німецькій військовій економіці свій борг через участь у виробничому процесі» [2, с.5]. У відповідь на це швейцарська дипломатична місія була змушена на вищому урядовому рівні представляти аргументацію на захист того, що її підопічні не можуть бути залучені до робітничої повинності, так само як і до військової мобілізації, оскільки якість продукції оборонної промисловості, яка була б виготовлена громадянами ворожих країн для ведення військових дій проти їх батьківщини, є надзвичайно сумнівною [2, с.5].

Крім того, у документі було зазначено, що на окупованих територіях поводження з швейцарськими підопічними було відмінним залежно від режиму. Так, у Франції і Бельгії захист інтересів швейцарських підопічних був ускладнений через відсутність чіткого розподілу повноважень у царині цивільного права між місцевою окупаційною владою та центральною владою Рейху. Найбільших труднощів у цьому напрямі місія Швейцарської Конфедерації зазнала у Голландії, Норвегії і Польщі, оскільки місцеві консульські представництва Швейцарії перестали діяти з початком війни. У Амстердамі, Осло і Варшаві працювали лише цільові юристи, діяльність яких обмежувалась збором і передачею відповідної інформації про арешти, карні справи і особливі політичні заходи [2, с.7].

Окремим розділом у документі представлено відомості стосовно поводження з швейцарськими підопічними – особами єврейської раси. Німецькі закони, що діяли по відношенню до євреїв – громадян Третього Рейху, розповсюджувались також і на євреїв – громадян інших країн. Таку позицію німецька влада зайняла від самого початку війни, однак на офіційному рівні це заперечувала. Проти такої дискримінації у своїх нотах неодноразово виступали представники британського та американського урядів, що, в свою чергу, до відома німецької влади мала донести швейцарська дипломатична місія у Берліні [2, с.11].

Де-факто, по відношенню до підопічних Швейцарської Конфедерації єврейської раси на території Третього Рейху діяли такі обмеження: заборона укладання шлюбу та позашлюбні стосунки між євреями та представниками арійської раси відповідно до Закону «Про захист крові» від 15 вересня 1935 р., обов'язок носити спеціальне маркування у вигляді зірки Давида (як правило, цей припис знімався після втручання швейцарського дипломатичного представництва), дискримінація при розподілі продуктів харчовня та товарів першої необхідності, обмеження у користуванні громадським транспортом, конфіскація приватної власності з причин державної необхідності [2, с.12].

Особливих труднощів зазнав Відділ іноземних інтересів посольства Швейцарської Конфедерації у Берліні при протидії депортації своїх підопічних – громадян єврейської раси з Німеччини і окупованих територій до Східної Європи. Однак, під такі депортації не потрапляли громадяни країн, чий паспорти німецька влада визнавала як дійсні.

Абсолютно інакше складалась доля, євреїв – громадян південноамериканських країн. Так, навесні 1944 р. з таборів цивільного інтернування Віттель і Комп'єн (Франція) за сприяння німецької поліції з невідомою метою було вивезено 238 осіб – представників єврейської раси, які у більшості мали паспорти республіки Парагвай. Швейцарська дипломатична місія одразу після одержання інформації про цей інцидент розпочала пошуки цих осіб, звернувшись, в першу чергу, до урядів країн їх громадянської приналежності. Однак не побачивши зацікавлення та не отримавши бажаного сприяння, швейцарські дипломати продовжували переговори з зовнішньополітичним відомством Третього Рейху самостійно. Влада Німеччини наголошувала на тому, що ці особи залишились на території окупованої Франції і були передані військам союзників. Однак, з приватних джерел інформації стало відомо, що ці євреї були здебільшого перевезені до Аушвіцу і частково до «табору для переселенців» Берген-Бельзен [2, с.13-14].

Представники дипломатичної місії Швейцарської Конфедерації сумісно з делегатами Міжнародного Комітету Червоного Хреста протягом усього періоду війни 1939 – 1945 рр. здійснювали неодноразові спроби відвідати концентраційні табори, однак ці акції не були офіційно визнані німецькою владою. Лише у кінці травня 1945 р. делегат швейцарської місії зміг відвідати гетто Терезієнштадт, яке не справило, як не дивно, на нього негативне враження. Натомість, сумно відомі табори Дахау, Маутхаузен, Аушвіц, Ревенсбрюк, Бухенвальд і Берген-Бельзен залишились для місії закритими [2, с.16].

Після капітуляції Німеччини 9 травня 1945 р. захист інтересів підопічних Швейцарії поступово мав перейти під юрисдикцію країн їх громадянської приналежності. Цей процес здійснювався досить повільно. До прикладу, що стосується громадян Великої Британії, які на той момент перебували на території Німеччини, то досить довгий час такі процедури як обробка паспортів і страхові виплати продовжувало здійснювати швейцарське представництво у Берліні. Крім того, розпад Британської імперії, що став одним із наслідків Другої світової війни, спонукав Швейцарію на більш тривалий термін перейняти на себе захист інтересів громадян країн Середнього Сходу [11].

Супровід цивільних справ із захисту прав підопічних Швейцарської Конфедерації – громадян

країн, що брали участь у війні, часто продовжувалась і у повоєнний період. Подібний приклад можна знайти у службовому листі голови Відділу іноземних інтересів Федерального політичного департаменту Ріхарда Амана до Посольства Швейцарії у Берліні від 24 липня 1945 р., у якому висловлено прохання надати більш детальну інформацію стосовно свідків у справі від липня 1944 р. стосовно випадків здійснення з боку СС суду Лінча над представниками американських військово-повітряних сил [6].

На наш погляд, необхідно відмітити той факт, що швейцарські дипломатичні місії у Будапешті і Берліні, основним завданням яких протягом всього періоду війни був захист інтересів громадян іноземних країн на підконтрольних гітлерівцям територіях, отримали міжнародне визнання. Зокрема, у телеграмі на ім'я президента Конфедерації Едуарда фон Штайгера від прем'єр-міністра Великобританії Уїнстона Черчилля від 2 квітня 1945 р. відмічено гуманність і захист, яких зазнали британці, що з тих або інших причин опинились на території Третього Рейху, від Міжнародного комітету Червоного Хреста та Відділу захисту іноземних інтересів дипломатичної місії Швейцарської Конфедерації [8].

Висновки. Отож, після проведення аналізу практики надання «добрих послуг» дипломатичними місіями Швейцарської Конфедерації у Будапешті та Берліні у роки Другої світової війни можна прийти до таких висновків. У 1939 – 1945 рр. швейцарська дипломатія продовжила традицію «добрих послуг» із захисту інтересів іноземних громадян під час вирішення міжнародних збройних конфліктів, започатковану у останній чверті XIX ст. Особливого змісту ця практика набула на території Третього Рейху та окупованих європейських країн, що було пов'язано з місцевими особливостями організації цивільного законодавства. В основному діяльність дипломатичних місій Швейцарської Конфедерації у зазначеному напрямі зводилась до збору інформації про місце знаходження та умови життя підопічних, надання їм адвокатського супроводу у разі здійснення карного судочинства, захисту прав та інтересів іноземних громадян під час залучення їх до трудової повинності або мобілізації, повідомленні про місце перебування уряди країн їх громадянського походження. І хоча подібні акції швейцарських дипломатичних місій у Берліні та Будапешті у роки Другої світової війни не завжди завершувались

безперечним успіхом, досвід такої практики був важливим для розвитку міжнародного права по-воєнного періоду, зокрема під час формулювання положень Женевської конвенції 1949 р.

ПОСИЛАННЯ:

1. Abschrift. C. Lutz. Vizekonsul. Budapest. En route SS. Drottningholm den 1. Mai 1945. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://db.dodis.ch/document/14295> - 2 s.
2. Bericht über die Behandlung ausländischer Schutzbefehlener (Zivilpersonen) in Deutschland und den besetzten Gebieten. (1945) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://db.dodis.ch/document/209>
3. Chevallaz G.A. The Challenge of Neutrality: Diplomacy and the Defense of Switzerland \ G.A. Chevallaz. – Lexington Books, 2001 – 278 p.
4. «Die Diplomatischen Dokumente der Schweiz (DDS)» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dodis.ch>
5. Die Schweiz, der Nationalsozialismus und der Zweite Weltkrieg. Schlussbericht \ Hrsgs.J-F. Bergier. - Pendo, Zürich, 2002 - 619 s.
6. Eidgenössisches politisches Departement an die Abteilung für fremde Interessen des Eid. Politischen Departements, Bern, 25 Juli 1945 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://db.dodis.ch/document/210#>
7. Le Chef de la Division des Intérêts étrangers de la Légation de Suisse à Budapest, C. Lutz, au Chef de la Division des Intérêts étrangers du Département politique, A. de Pury (1944) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://db.dodis.ch/document/47896> - Ss.730-732
8. Premier Ministre de Grande-Bretagne, W. Churchill, au Président de la Confédération, Ed. Von Steiger (1945) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://db.dodis.ch/document/48009>
9. Probst R.R. “Good Offices” in the Light of Swiss International Practice and Experience \ R.R. Probst. – Dordrecht: «Martinus Nijhoff Publishers», 1989. – 182 p.
10. Probst R. R. Gute Dienste \ R. R. Probst \ Historische Lexicon der Schweiz [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D26461.php>
11. Telegramme. Swiss Legation Division, London (1945) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://db.dodis.ch/document/200>
12. Trachsler D. Gute Dienste – Mythen, Fakten, Perspektiven\ D. Trachsler \ Bulletin zur Schweizerischen Sicherheitspolitik – 2004. – Ss.33-64.
13. Schweizerische Gesandtschaft in Deutschland. Abteilung Schutzmachtgelegenheiten A. 35.7 – FEY/ dd. Berlin W 8 Pariser Platz 2. z.Z. Kisslegg, Wuert., den 26. Mai 1945. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://db.dodis.ch/document/204> - 17 s.
14. Widmer P. Schweizer Außenpolitik. Von Charles Pictet de Rochemont bis Edouard Brunner \ P. Widmer. – Zürich: «Neue Züricher Zeitung», 2014. – 456 s.

Pechyborshch V.Y. “Good offices” of diplomatic missions of the Swiss Confederation in Budapest and Berlin in the Second world war as a component of the policy of “permanen armed neutrality”/ Diplomatic Academy of Ukraine of the MFA of Ukraine

On the basis of materials of electronic project of the Federal Archives of Switzerland «Die Diplomatischen Dokumente der Schweiz (DDS)» was conducted the analysis of the practice of international legal instrument of the “good offices” of the Swiss Confederation diplomatic missions in Budapest and Berlin during the Second World War.

Keywords: Swiss Confederation, “good offices”, the diplomatic mission, the Second World War, the protection of the rights of foreigners.

Печиборщ В.Ю. «Добрые услуги» дипломатических миссий Швейцарской Конфедерации в Будапеште и Берлине в период Второй мировой войны как составляющая политики «постоянного вооруженного нейтралитета» / Дипломатическая академия Украины при МИД Украины

На основании материалов электронного проекта Федерального архива Швейцарии «Die Diplomatischen Dokumente der Schweiz (DDS)» произведен анализ практики применения международно-правового инструмента «добрых услуг» дипломатическими миссиями Швейцарской Конфедерации в Будапеште и Берлине в годы Второй мировой войны.

Ключевые слова: Швейцарская Конфедерация, «добрые услуги», дипломатическая миссия, Вторая мировая война, защита прав иностранцев.

Стаття надійшла до редакції: 15.06.2016

Рекомендовано до друку: 21.11.2016